לענין שיעור כזית.

רבינא אמר לתרץ את הקושיא על רב פפא מהברייתא: **כי קאמר רב פפא** שבקונמות דברי הכל בכל שהוא — **לענין מלקות** בלבד קאמר. שהואיל ולא הזכיר שם "אכילה", לוקה בכל שהוא על חילול דיבורו.

כי תניא ההיא שקונמות מצטרפין — לענין **קרבן מעילה**, שחייבים על קונמות קרבן מעילה כמו בהקדש, **דבעינן** שיהנה לפחות **בשוה פרוטה** מהקונם כדי להתחייב עליו במעילה. שהרי בהקדש גופא, שיעור המעילה הוא בשוה פרוטה [וקונם לא עדיף ממנו שהרי כל איסורו הוא רק משום שאסרו עליו כהקדש]. ועל זה אומרת הברייתא ששתי הכרות מצטרפות יחד, שאם נהנה משתיהן בשוה פרוטה, חייב בקרבן מעילה.

ומקשינן: **למימרא, דסברי רבנן** דרבי מאיר כי **יש מעילה בקונמות**!?

והתניא: האומר "**ככר זו הקדש**" [הקדש ממש], **ואכלה, בין הוא בין חבירו, מעל. לפיכך יש לה פדיון**, שמתחללת קדושתה על ידי פדיון ויוצאת לחולין, שבהקדש נאמר "ופדה בערכך".

אבל אם אמר "**ככר זו עלי הקדש**", הרי לא הקדיש את הככר אלא רק אסרה עליו כהקדש, ולפיכך, אם אכלה הוא בעצמו — **מעל** שהרי אסרה על עצמו כהקדש. אבל, אם **חבירו** אכלה, **לא מעל**, שהרי לא נאסרה על חבירו. **לפיכך, אין לה פדיון** שיתיר אותה, שהרי לא נאמר פדיון רק בהקדש ולא באיסורין, **דברי רבי מאיר**. (52)

כב-ב **וחכמים אומרים: בין הוא ובין חבירו לא מעל, לפי שאין מעילה בקונמות!**

וקשיא לרבינא שמפרש את הברייתא לענין קרבן מעילה, והרי לפי חכמים אין בכלל מעילה בקונמות!?

ומתרצינן: **איפוך** את הברייתא: ככר זו עלי הקדש, **אחד זה** הנודר **ואחד זה** חבירו **לא מעל, לפי שאין מעילה בקונמות, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: הוא** הנודר עצמו **מעל וחבירו לא מעל** שחכמים סוברים יש

מצטרפים, למרות שבקונמות אין חילוק אשמות, ומדוע ב"מזו ומזו" הם מצטרפים למרות שאנו רואים בשבועה שבלשון כזה נחשב לשתי שבועות. וראה שם במשנה למלך שטרח לבאר הענין ובקושיית רע"א עליו].

אך אומר המשנה למלך שמהרמב"ם והרמב"ן משמע שלפי הטעם של רב פנחס במסקנא לעולם שתי קונמות מצטרפים ואפילו בשתי קונמות נפרדים ממש מאחר שאין בהם חילוק חטאות. ראה שם ביאור הדברים בארוכה.

52. כך מפרש רש"י. והתוס' מפרשים שהרישא אינה מדברת מהקדש ממש אלא גם כן בקונם, שאסר את הככר בקונם על כל העולם. ובסיפא מדובר בקונם שאסר רק על עצמו. ורק בסיפא בקונם פרטי אומר רבי מאיר שאין לה פדיון משום שאינו דומה להקדש שאסור על כל העולם. אבל ברישא בקונם כללי סובר רבי מאיר שיש לה פדיון למרות שאינה הקדש ממש אלא רק איסור, משום שהוא דומה להקדש. וחכמים חולקים גם על הרישא שבין בקונם כללי ובין בקונם פרטי אין בהם מעילה. תוס' ד"ה וחכמים בעמוד הבא.

מעילה בקונמות.

ומקשינן: **אי הכי** שאתה מהפך וגורס בדברי רבי מאיר שהוא סובר אין מעילה בקונמות, הא דתניא בברייתא לעיל: **רבי מאיר אומר: קונמות כשבועות** שגם בהם אין מצטרפות שתי ככרות, וביאר רבינא שהנידון בברייתא הוא לענין צירוף לקרבן מעילה, ומשמע **שאלא קונמות, אצטרופי הוא דלא מצטרפי** שתי הככרות לשיעור שוה פרוטה של קרבן מעילה **הא מעילה אית בהו** אם היה בכל אחד מהם שיעור שוה פרוטה.

והאמר רבי מאיר לפי גירסתך: **אין מעילה בקונמות כלל!?**

ומתרצינן: רבי מאיר דאמר שקונמות אין מצטרפות כשבועות **לדבריהם דרבנן קאמר להו.** והכי קאמר: **לדידי אין מעילה בקונמות כלל** ואפילו נהנה כשיעור שוה פרוטה מכל ככר. אלא, **לדידכו**, שאתם סוברים שיש מעילה בקונמות **אודו לי מיחת דקונמות** הרי הן **כשבועות** שאין שתי הככרות מצטרפות יחד לשיעור שוה פרוטה.

ורבנן השיבו לו לרבי מאיר: שיש הבדל בין שבועות לקונמות משום **שבשבועות** דין הוא שלא יצטרפו שתי הככרות לשיעור כזית כי **איכא** הא דאמר **רב פנחס** דשאני שבועות שמתוך שחלוקות הככרות לחייב עליהן שתי חטאות לכן אין הן מצטרפות, ואילו **קונמות ליכא דרב פנחס** שהרי אין הככרות האסורות בקונמות חלוקות לענין קרבן מעילה, לכן דין הוא שיצטרפו לשיעור שוה פרוטה.[53]

אמר רבא: האומר: "**שבועה שלא אוכל**",

---

53. תמהו האחרונים מדוע צריכה הגמרא לומר שרבינא סובר שהטעם של רבנן משום דרב פנחס, שהרי לפי רבינא שהברייתא מדברת לענין קרבן שרב פפא מודה שצריך שיהא שוה פרוטה גם אם לא הזכיר לשון אכילה, אם כן יש לפרש הברייתא כמו לפי המקשה בתחילת הסוגיא [ראה הערה 48] שמדובר שאמר שתי שבועות ממש "שבועה שלא אוכל זו" ו"שבועה שלא אוכל זו". ולכן הן אינן מצטרפות, ואף על פי כן לגבי קונם הואיל ולא הזכיר לשון אכילה מצטרפות הככרות?

[שרק לפי האוקימתא הראשונה שמדובר לענין מלקות צריך לומר כדרב פנחס, משום שממה נפשך אם לא הזכיר לשון אכילה אין צריך בכלל צירוף, ואם הזכיר לשון אכילה, מה ההבדל בין קונמות לשבועות, ועל כרחך צריך לומר כדרב פנחס].

וראה מהרש"א בעמוד הקודם ד"ה בא"ד, ומשנה למלך שם.

וכתבו התוס' שלפי דברי הגמרא שגם רבינא סובר הא דרב פנחס, צריך לומר שהחידוש של רבינא שאין צריך להפוך את דברי רבי מאיר ששבועות הן כקונמות אלא אפשר להשאיר את הגירסא שקונמות הן כשבועות, ולא יקשה כדלעיל שבשלמא שבועות כדרב פנחס אלא קונמות אמאי לא יצטרפו, שכיון שרבי מאיר אמר רק לדבריהם דרבנן, יש לומר שרבי מאיר לא ידע כלל מה הטעם של רבנן ששבועות אין מצטרפות, ולכן הקשה להם שלדידכו מה ההבדל בין קונמות לשבועות. אבל לעיל שהגמרא סברה שרבי מאיר אמר טעמא דנפשיה ששבועות אין מצטרפות, ועל כרחך הטעם משום דרב פנחס, לכן היה קשה שבשלמא שבועות כדרב פנחס אלא קונמות אמאי לא יצטרפו, והוצרכו להפוך את דברי רבי מאיר.

ועוד כתבו התוס' שאף שגם לדברי רבינא

ואכל עפר — פטור שהרי עפר לאו בר אכילה הוא ואינו נכלל בשבועתו. (54)

בעי רבא: האומר "**שבועה שלא אוכל עפר**" שאז ודאי הוא נאסר גם באכילת עפר, שהרי פירש להדיא שהוא אוסר על עצמו גם אכילת עפר, אך יש להסתפק **בכמה** עפר הוא אסור באכילה?

וצדדי האיבעיא הם: האם **כיון דאמר** בלשון אכילה "**שלא אוכל**", **דעתיה אכזית** שהוא שיעור אכילה. **או דלמא כיון** שעפר **לאו מידי דאכלי אינשי הוא**, לא שייך בו שיעור אכילה, ודעתו לאסור עצמו אפילו **בכל שהוא**?

ומסקינן: **תיקו**!

בעי רבא: אם תמצי לומר באיבעיא הקודמת שהנשבע שלא יאכל עפר, אסור בכל שהוא כיון שאינו בר אכילה, מה יהא הדין במי שאומר "**שבועה שלא אוכל חרצן** של ענבים", **בכמה** הוא יאסר?

האם **כיון דמתאכיל על ידי תערובת**, שהדרך לאכול את החרצן כשהוא מעורב עם הענבים, לכן הוא נחשב כמאכל רגיל, ולכן **דעתיה** של הנשבע **אכזית** ממנו ככל שיעורי אכילה.

או דלמא, כיון שחרצן רק באופן **דלא בעיניה אכלי ליה אינשי**, שהחרצן כמות שהוא אינו נאכל, אלא רק כשהוא בתערובת, הרי הוא נחשב כדבר שאינו בר אכילה, ועל כן **דעתיה אמשהו**?

ומסקינן: **תיקו**!

בעי רב אשי: אם תמצי לומר שכל אדם הנשבע על חרצן אסור רק בכזית, מה יהא הדין **בנזיר**, שהוא אסור בלאו הכי באכילת חרצן, **שאמר** "**שבועה שלא אוכל חרצן**",

---

צריך להפוך את דברי רבי מאיר לדרבנן בברייתא של מעילה בקונמות, בכל זאת זה עדיף לו מאשר להגיה את דברי רבי מאיר עצמו בברייתא הראשונה מקונמות לשבועות, משום שבין שבועות לקונמות לא מסתבר שיטעה התנא. תוס׳ ד״ה רבינא בעמוד הקודם.

54. לכאורה מאי קמשמע לן הרי משנה מפורשת היא לקמן שהנשבע שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה פטור, ובודאי שעפר הוא בכלל אוכל שאינו ראוי? ודוחק לומר שרצה להשמיענו שדוקא כשנשבע סתם שלא אוכל אבל אם נשבע בפירוש שלא יאכל עפר יהא חייב.

ואולי משום דמשמע בשבת [קיג ב] שיש אנשים שאוכלים עפר לכן השמיענו שאף על פי כן הוא פטור. רש״ש.

הר״ן מביא גירסא אחרת בדברי רבא "שבועה שאוכל ואכל עפר פטור" כלומר שיצא ידי שבועתו, והקשה הר״ן, אמאי נפטר באכילת עפר, והרי עפר אינו ראוי לאכילה, ומאי שנא מהנשבע שלא יאכל שאינו חייב אם אכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה כמבואר במשנה לקמן?

ותירץ שיש לחלק שהנשבע שלא לאכול, מסתמא אין דעתו אלא על דברים הראויים לאכילה, שהרי דברים שאינם ראויים לאכילה אינו צריך לישבע עליהם שלא לאכלם. אבל הנשבע לאכול דעתו שכל מה שיאכל יצא ידי שבועתו.

והריטב״א מוסיף שבשבועה שאוכל, דעת רבא שיוצא גם בכל שהוא מעפר. ולכן הסתפק רבא לאחר מכן בשבועה שלא אוכל עפר, האם

בכמה הוא יאסר? (55)

האם נאמר, **דכיון דכזית** חרצנים **איסורא דאורייתא הוא** לגביו, והוא יודע שאין השבועה חלה עליו ביחס לכזית, שהרי הוא מושבע ועומד על כך מהר סיני, אם כן **כי קא משתבע** לאסור עצמו, **אהתירא קא משתבע, ודעתיה אמשהו** שהוא מותר לו מן התורה, ואותו הוא רוצה לאסור את עצמו בשבועה. (56)

או דלמא, כיון דאמר "שלא אוכל", דעתיה אכזית שהוא שיעור אכילה, ונמצא שלא חלה שבועתו, שהרי על כזית הוא מושבע ועומד מהר סיני? (57)

תא שמע מהא דתנן במשנה לקמן: האומר **"שבועה שלא אוכל", ואכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים, חייב. ורבי שמעון פוטר!**

והוינן בה: אמאי חייב על שבועתו לפי חכמים, והרי **מושבע ועומד מהר סיני, הוא?**

רב ושמואל ורבי יוחנן, דאמרי: הכא במאי עסקינן, **בכולל** בשבועתו **דברים המותרין עם דברים האסורין.** ומיגו שחלה השבועה על הדברים המותרים, חלה גם על הדברים

גם כאן יאסר בכל שהוא, שהואיל ופירש עפר, דעתו גם על כל שהוא ממנו, או דלמא רק כשנשבע שיאכל דעתו לצאת ידי שבועתו גם בכל שהוא מעפר. אבל בנשבע שלא לאכול אף שפירש עפר אין דעתו לאסור עצמו רק בכזית.

והרא"ש כתב לבאר גירסא זו, שכיון שאכל את העפר כדי לצאת ידי שבועתו הרי החשיבו בכך, ולכן הוא נחשב אכילה.

55. האיבעיא היא בכל דבר איסור כגון חלב ונבילה לכל אדם, ולא נקט חרצן אלא משום שהגמרא דיברה לפני כן בחרצן. ואין לומר שהאיבעיא דוקא בחרצן משום שיש בה תרתי שגם מושבע ועומד וגם לא אכלי בעיניה, לכן אפשר שדעתו גם על כל שהוא, שהרי הגמרא פושטת את האיבעיא מנבילה וטריפה שצריך דוקא כזית, משמע שהאיבעיא היתה רק משום שמושבע ועומד. תוס' ד"ה נזיר.

56. כתבו תוס' שהאיבעיא של רב אשי היא גם לפי רבי יוחנן [שהלכה כמותו] שחצי שיעור אסור מן התורה, שאף על פי כן חלה שבועה עליו ולא נחשב כמושבע ועומד עליו מהר סיני כיון שאינו אלא איסורא בעלמא. [והרי זה כמו איסור חמור שחל על איסור קל. ראשונים].

ועוד כתבו התוס' שאפילו אם נאמר שלפי רבי יוחנן לא חלה שבועה על חצי שיעור, בכל זאת יש לקיים את האיבעיא של רב אשי, ולא על חצי שיעור, אלא על שלא כדרך הנאתו, שבכל איסורי התורה אין איסור מדאורייתא ליהנות מהם רק כדרך הנאתן, ושלא כדרך הנאתן אסור רק מדרבנן. ואם כן יש להסתפק במי שנשבע על דבר איסור האם כוונתו לאסור עצמו אפילו שלא כדרך הנאתו, או דלמא כיון שאמר "לא אוכל" דעתו רק ליאסר כדרך הנאתו. תוס' ד"ה אהתירא.

וכבר נחלקו הראשונים בשאלה זו, הרמב"ן סובר שלפי רבי יוחנן לא חלה שבועה על חצי שיעור, ובעיית רב אשי אכן לא נאמרה להלכה ורק להגדיל תורה ולהאדיר. וכן דעת הרשב"א. אולם דעת הרמב"ם ועוד ראשונים שאף לרבי יוחנן חלה שבועה על חצי שיעור.

57. קשה שהרי השבועה כוללת גם שלא יאכל חרצן לאחר כלות ימי הנזירות, ואם כן תחול השבועה בכולל?

האסורים.

וריש לקיש אמר: אי אתה מוצא לפי חכמים שיתחייב על שבועה שלא לאכול דברים האסורים אלא אם כן הוא נאסר בשבועתו בחצי שיעור.

ושני אופנים ייתכנו בזה —

א. **אי במפרש**, שאוסר עצמו אפילו **בחצי שיעור** שאינו מושבע עליו מהר סיני, **ואליבא דרבנן** הסוברים שכל הנשבע בסתם, על כזית הוא נשבע, ולכן צריך שיאמר במפורש שהוא נשבע גם על חצי שיעור.

ב. **אי בסתם, ואליבא דרבי עקיבא, דאמר: אדם** הנשבע סתם שלא לאכול, **אוסר עצמו בכל שהוא!**

ומדייקת עתה הגמרא מכך שריש לקיש מעמיד את דברי חכמים כשפירש להדיא שהוא אוסר עצמו בחצי שיעור:

והא נבילה, דמושבע ועומד מהר סיני הוא, דכי חרצן לגבי נזיר דמיא, הנבילה היא בדומה לנזיר, בכך שמושבע ועומד שלא לאכול חרצן, **וטעמא** שהנשבע אסור בחצי זית נבילה, משום **דפריש** בשבועתו שהוא אוסר עצמו בחצי שיעור.

הא לא פריש — דעתיה לישבע רק **אכזית.** ואפילו אם הזכיר בשבועתו בפירוש שנשבע שלא לאכול נבילה, גם אז אמרינן שדעתו רק על לפחות כזית נבילה, שאם לא כן, היה יכול ריש לקיש להעמיד את דברי חכמים כשפירש להדיא שלא יאכל נבילות וטריפות, שאז אינו צריך לפרש עוד שהוא מתכוין לישבע גם על חצי שיעור. (58)

וראה רע"א מה שיישב.

כתב הריטב"א שמכאן משמע שנזירות היא איסור גברא ולא איסור חפצא, שאם היה איסור חפצא כמו נדר, הרי קיימא לן ששבועה חלה על נדר משום שנדר הוא איסור חפצא ושבועה הוא איסור גברא, [וכן להיפך נדר חל על שבועה מהאי טעמא], ואם כן גם על נזירות מדוע לא תחול השבועה.

וכתב שכך גם מסתבר שנזירות הוא איסור גברא, שהרי הנזיר אינו אוסר על עצמו כלום אלא מקבל עליו נזירות בלבד, והתורה היא שאוסרתו ביין ובטומאה למתים, כפי שאוסרת על כל ישראל חזיר ונבילה ואוסרת על כהנים טומאת המת.

58. כך מבאר רע"א [לפי שיטת רש"י לקמן כד א שלפי המסקנא מדובר שאמר סתם "שלא אוכל" וראה שם הערה 91] שעדיף היה לריש לקיש להעמיד במפרש שנשבע נבילה מאשר מפרש חצי שיעור. שבמפרש חצי שיעור אינו אליבא דכולי עלמא שהרי לרבי עקיבא גם בסתם חל על חצי שיעור [כמו שביארו תוס' לקמן כג ב ד"ה דמוקי], ואילו במפרש נבילה יתכן גם לרבי עקיבא, שבא להשמיענו שאז גם רבנן מודים שדעתו על חצי שיעור, שזה לא היינו יודעים אם היה מדבר בסתם ואליבא דרבי עקיבא. אבל במפרש חצי שיעור אין שום חידוש לרבנן שהשבועה חלה, ואילו היה סובר התנא של המשנה כרבי עקיבא היה יכול לומר בסתם. מכתבים שבסוף דרוש וחידוש [פה].

ועוד כתב בתשובה [א קנד] שלכן הוכיחה הגמרא מדברי ריש לקיש ולא מדברי רבי יוחנן, שלמה צריך להעמיד בכולל דברים המותרים, הרי היה יכול להעמיד במפרש נבילה, כי לפי

אם כן, הוא הדין נזיר שנשבע שלא לאכול חרצן, אם לא פירש בהדיא שאוסר עצמו בכל שהוא, כוונתו לאכילת כזית.

שמע מינה! (59)

ומקשינן: **אלא**, אי הכי, **תפשוט** מינה נמי **הא דבעי רבא: שבועה שלא אוכל עפר, בכמה? תפשוט דעד דאיכא כזית** עפר, אינו עובר על שבועתו, **דהא נבילה** שאסורה באכילה ואינה נאכלת **כעפר דמיא, וטעמא** שהוא נאסר באכילת חצי שיעור, משום **דפריש** בשבועתו שאוסר עצמו בחצי שיעור. **הא לא פריש**, ואפילו אמר בפירוש שהוא נשבע על נבילה, **דעתיה אכזית**. והוא הדין לעפר, שעל אף שהוא אינו ראוי לאכילה, דעתו רק על כזית?

ודחינן: **לא** היא. כי עפר שונה מנבילה, על אף ששניהם אינם נאכלים. שהרי **עפר, לאו בר אכילה הוא כלל**. ויש לומר שאין כוונת הנשבע לשיעור של אכילה של שאר איסורים, שהרי אין על עפר שם "אכילה" כלל אלא כוונתו שלא להכניס לפיו עפר ואפילו כל שהוא. אך **נבילה, בת אכילה** היא, ושייך בה שיעור אכילה. אלא **ואריא הוא דרביע עילווה**. שאזהרת התורה שלא לאכלה, הוא כמו אריה הרובץ עליה, ומונע מלהתקרב אליה ולאוכלה.

מתניתין:

א. האומר: **שבועה שלא אוכל**, הרי אף על פי שהוא אסור גם בשתיה מפני ששתיה בכלל אכילה, מכל מקום שבועה אחת היא. ולכן אם **אכל ושתה, אינו חייב אלא אחת** קרבו אחד בלבד, כמו אדם שאכל כזית וחזר ואכל עוד כזית מאותה שבועה, בהעלם אחד, שאינו חייב אלא קרבן אחד על שתי האכילות.

ב. האומר: **שבועה שלא אוכל ושלא אשתה**, נחשבים דבריו כשתי שבועות נפרדות, האחת על אכילה והשניה על שתיה, ולכן אם **אכל ושתה, חייב שתים!**

ג. האומר: **שבועה שלא אוכל, ואכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין — אינו חייב אלא אחת**, שהרי לא פירט בשבועתו כל מין לחוד.

ד. אבל אם אמר: **שבועה שלא אוכל פת חטין, ופת שעורין, ופת כוסמין, ואכל** את שלשת המינים הללו, **חייב על כל אחת ואחת**. שלכן הוא פירט כל מין לחוד, כי

רבי יוחנן עדיף להעמיד כשאמר סתם "לא אוכל" שבזה הוא כולל גם דברים המותרים מאשר להעמיד במפרש נבילה. אבל לפי ריש לקיש שבמילא צריך להוסיף על מה שלא נאמר במשנה שמדובר במפרש חצי שיעור, אם כן היה יכול להעמיד במפרש נבילות.

59. כתב הר"ן, שעתה נפשטה הבעיא שמצד היותו נזיר אין מקום לאוסרו בחרצן בכל שהוא יותר משאר אנשים, אך גם על כל אדם עדיין קיימת הבעיא הקודמת, שמא דעתם בחרצן על כל שהוא מאחר שאינו נאכל בעינו, נמצא שגם בנזיר לא נפשטה הבעיא למעשה.

ויש לתמוה על הרמב"ם בהלכות שבועות [ה ט] שפסק שבשאר כל אדם הוא ספק אם הוא נאסר בכל שהוא חרצן, ובנזיר ודאי שהוא חייב

הוא רוצה שתחול שבועה נפרדת על כל מין ומין בפני עצמו.

ה. האומר: **שבועה שלא אשתה, ושתה משקין הרבה — אינו חייב אלא אחת.**

ו. ואם אמר: **שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש, ושתה** מכולם, **חייב על כל אחת ואחת.**

ז. האומר: **שבועה שלא אוכל, ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה, ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה — פטור,** משום שאין הם נכללים בשבועתו, כי אינם בני אכילה.

ח. ואם אמר: **שבועה שלא אוכל, ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים — חייב,** משום שהם ראויין לאכילה, אלא שהאיסור מונע את אכילתם.

ורבי שמעון פוטר, משום שהוא מושבע ועומד מהר סיני על אכילת דברים אסורים, ולכן לא חלה השבועה עליהם.

ט. **אמר: קונם אשתי נהנית לי** [הריני נודר הנאה מאשתי] **אם אכלתי היום! והוא אכל** באותו היום **נבילות וטריפות שקצים ורמשים — הרי אשתו אסורה.** שהרי אכל אוכלים ראויין, וגם רבי שמעון יודה כאן, שהרי כל הטעם שהוא פוטר ברישא משום מושבע ועומד, ולא משום שהם אינם ראויין לאכילה.

גמרא:

אמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל: האומר: **שבועה שלא אוכל, ושתה, חייב,** כי שתיה בכלל אכילה היא! (60)

והמקור לזה —

איבעית אימא, סברא הוא, **ואיבעית אימא, קרא** הוא. (61)

ומבארת הגמרא: **איבעית אימא סברא:** (62)

רק על כזית, שמה עדיף הנזיר מכל אדם?

וראה שם בנושאי כלי הרמב"ם שיישבו את דבריו.

60. כתב הריטב"א: הוא הדין בנשבע "שאוכל" שיוצא ידי שבועתו בשתיה משום ששתיה בכלל אכילה היא.

61. בהרבה מקומות בש"ס מביאה הגמרא גם סברא וגם קרא. וקשה מהגמרא בכתובות [כב א] ששואלת "למה לי קרא סברא הוא"?

ויש לומר שלפעמים הסברא אינה כל כך פשוטה, וצריך פסוק כדי להשמיענו שהסברא נכונה. תוס' ד"ה איבעית.

והרמב"ן הביא שהבה"ג שואל להיפך שלמה לי סברא הרי איכא קרא?

ותירץ שהפסוק לבד אינו מספיק, כי יש לומר שאמנם בלשון תורה שתיה בכלל אכילה אך בלשון בני אדם אינו כן, ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם, לכן צריך גם את הסברא לומר שגם בלשון בני אדם שתיה בכלל אכילה.

62. כאן לא אמר "איבעית אימא סברא שתיה בכלל אכילה" כמו לקמן באיבעית אימא קרא, משום שעתה באמת אין אומרים ששתיה בכלל אכילה, אלא שהואיל והשתיה שייכת לאכילה, והדרך לשתות בעת האכילה, לכן כשאומרים "נטעום" הכוונה גם לשתיה, אלא שאומרים את העיקר, והשתיה ממילא בכלל, שהרי צורך אכילה היא, ולכן גם כשאומר "שבועה שלא

שהרי הוא לשון בני אדם לדבר על שתיה בלשון אכילה, והראיה **דאמר ליה אינש לחבריה "נטעום מידי"** ובסוף **עיילי** הם נכנסים **ואכלי ושתו!** (63)

ואיבעית אימא קרא: מן המקרא אנו למדים **ששתיה בכלל אכילה** היא.

דאמר ריש לקיש: מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה? שנאמר [דברים יד כג] **"ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך ותירושך".**

כג-א **ותירוש** הלא **המרא** [יין] **הוא**, ובכל זאת **כתיב** כאן **"ואכלת"**, הרי ששתיה בכלל אכילה.

והוינן בה: **ודלמא** התורה מדברת על יין בלשון אכילה בכגון שהוא אוכל את היין **על ידי** אכילת **אניגרון.** (64)

ומהו אניגרון? **דאמר רבה בר שמואל: אניגרון** הוא **מיא דסילקי** תבשיל של תרדין. **אכסיגרון** הוא **מיא דכולהו שילקי,** תבשיל של שאר ירקות. (65)

והיו רגילים לשים בתוך האניגרון יין, ולכן גם היין נחשב לאכילה, (66) ומנין לנו ששתיה בכלל אכילה?

ומתרצינן: **אלא, אמר רב אחא בר יעקב, מהכא** אנו למדים ששתיה בכלל אכילה היא: שנאמר [שם כו] **"ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר** ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם".

אוכל" כוונתו לכל מה ששיך לאכילה דהיינו שגם לא ישתה. ורק באיבעית אימא קרא אנו לומדים מהפסוק ששתיה בכלל אכילה ממש. תורת חיים.

63. ואם שתיה לא היתה בכלל אכילה, היו צריכים להזכיר בדבריהם גם את השתיה, ויש גורסים "ואזלי ושתו" ולפי זה מיושב יותר שודאי בכלל "נטעום" גם שתיה.

ואם תאמר מה הראיה מלשון "טעימה" ללשון אכילה? יש לומר שמא בלשונם היו קוראים לאכילה "טעימה". תוס' ד"ה תא.

הרמב"ן כתב שיש שואלים הרי דרך אנשים גם לומר "נשתי מידי" ובסוף הם אוכלים ושותים, וכי נאמר שאכילה בכלל שתיה?

ותירץ ששם אין זה משום שאכילה בכלל שתיה אלא מפני שהצנועין אומרים מעט ועושים הרבה. אבל כאן מדובר שאומרים "נטעום מידי" ובסוף רק שותים [כפי הגירסא השניה של תוס'] ועל כרחך משום ששתיה בכלל אכילה.

64. כמו כן היה יכול להקשות שדלמא מדובר ששרה פתו ביין ואכלה, אלא נקט אחת משתי האפשרויות. רשב"א.

65. כתב החזון איש: אפשר שאניגרון הוא התבשיל עצמו, ודברי רבה בר שמואל נאמרו על התוספתא בשביעית שאין מחייבין אותו לשתות אניגרון את הפירות שביעית, ובא רבה בר שמואל ומפרש שהכוונה למים של האניגרון, שאף שאסור להפסיד פירות שביעית, מכל מקום אין מחייבים אותו לשתות גם את המים של האניגרון, וכאן בסוגיא הכוונה לתבשיל עצמו. [שביעית יד י].

66. כתב הריטב"א: אניגרון מיא דסלקי היינו שגם מברכין עליו בורא פרי האדמה כמו על מיא דסלקי, ושמע מינה שהאניגרון הוא העיקר,